

Osnova témat OV

- Rozvoj osobnosti jedince a jeho formování ve vztahu ke společnosti.
- Principy a hodnoty demokracie ve výuce.
- Národní a evropská identita.
- Právní a ekonomická problematika.
- Multikulturalita.
- Hodnocení v OV

Zadání úkolu

- Písemná seminární práce - návrh na realizaci průřezových témat na hodinách OV, rozsah 4-6 stran.
- Zdroje k úkolu viz soubor „Literatura a zdroje k tématům“.

Průřezová témata

- OSV – Osobnostní a sociální výchova
- VDO – Výchova demokratického občana
- VMEGS - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- MkV – Multikulturní výchova
- EV – Environmentální výchova
- MV – Mediální výchova

Průřezová témata

- Mají procházet průřezově, napříč předměty (propojení),
- formativní prvek RVP – rozvíjení osobnosti žáka v oblasti postojů a hodnot,
- vědomosti, dovednosti mají posílit postoje žáků, „přetavení“ vědomostí do osobních hodnot.

- Struktura P.T. v RVP:
- **Charakteristika průřezového tématu**
- **Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka** (*v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, postojů a hodnot*)
- **Tematické okruhy průřezového tématu**

Formy realizace PT

- Samostatný předmět,
- výukový projekt,
- integrace do příslušného předmětu na základě obsahové příbuznosti.

Vazba témat Vko a Pt (rámcový nástin)

- Rozvoj osobnosti jedince a jeho formování ve vztahu ke společnosti (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI, ČLOVĚK JAKO JEDINEC*) OSV,
- Principy a hodnoty demokracie ve výuce (*ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO, ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI*) VDO

- Národní a evropská identita (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI*, Mezinárodní vztahy) VMEGS, MV
- Právní a ekonomická problematika (*ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO, ČLOVĚK, STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ*) VMEGS, EV, MV
- Multikulturalita (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI ČLOVĚK, ČLOVĚK STÁT A PRÁVO, GLOBÁLNÍ SVĚT*) Mkv, EV, MV

Výchova k občanství (8. - 9. ročník)

<p>Výstupy ZŠ ...</p> <p>ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO</p> <p>Žák:</p>	<p>Učivo</p>	<p>Ročník</p>	<p>Průřezová témata</p>
<p>➤ <i>objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod</i></p>	<p>principy demokracie – znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu; politický pluralismus, sociální dialog a jejich význam;</p>	<p>8. - 9.</p>	<p>Výchova demokratického občana - principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování</p> <p><i>rozliší demokratické a nedemokratické způsoby řešení konfliktů a problémů ve společnosti specifikuje základní rozdíly mezi nimi</i></p> <p><i>interpretuje základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo apod.); uvede jejich vzájemné vztahy a chápe jejich nezbytnost pro fungování demokracie a význam konkrétních kontrolních mechanismů</i></p>

- Váží si hodnot: spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost,
- uplatňuje otevřený, aktivní a zainteresovaný postoj v životě.

<p>Výstupy ZŠ ...</p> <p><i>ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI</i></p> <p>Žák:</p>	<p>Učivo</p>	<p>Ročník</p>	<p>Průřezová témata</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám</i> ➤ <i>rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti</i> 	<p>zásady lidského soužití – morálka a mravnost, svoboda a vzájemná závislost</p> <p>problémy lidské nesnášenlivosti</p>	<p>8. - 9.</p>	<p>Multikulturní výchova - princip sociálního smíru a solidarity, etnický původ</p> <p><i>uvede příklad vytěsňování ze společnosti z důvodu sociokulturní odlišnosti (např. on sám nebo někdo jiný – známý v okolí, literární či filmová postava) a popíše okolnosti, při kterých se s tímto projevem setkal</i></p> <p><i>objasní a na příkladech doloží, jak se rozličné různosti mohou stát zdrojem vzájemného obohacování, a ne činitelem rozdělení a konfliktu</i></p>

- Uvědomí si důležitost tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám,
- jedná s ohledem na druhé,
- respektuje odlišné názory a pohledy na svět.

- Realizované průřezové téma má dané téma **obohatit, rozšířit** (vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty).
- Díky časté „neuchopitelnosti“ výstupů afektivní povahy (formulace, ověřitelnost dosažení), je postojová složka v pozadí.

Rozvoj osobnosti jedince a jeho sociální formování v OV

- Rozpracováno tematických okruzích Vko
Člověk ve společnosti a Člověk jako jedinec.
- Kultivace osobnosti jedince a jeho socializace.
- Sociální a občanská gramotnost – připravenost žáků rozvíjet mezilidské vztahy a jejich aktivní vstupování do rozhodovacích procesů a podílení se na životě společnosti.

- Základní principy, které platí pro rozvoj osobnosti jedince v OV platí pro OSV.

- **Valenta, J.: Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi. Kladno : AISIS 2006.**
- HERMOCHOVÁ, S. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. Kladno : AISIS 2005
- KASÍKOVÁ, H. *Učíme se spolupráci spoluprací*. Kladno : AISIS 2005
- KŘÍŽ, P. *Kdo jsem, jaký jsem (aktivita pro osobnostní a sociální výchovu k podpoře sebepoznání a sebepojetí)*. Kladno : AISIS 2005
- VALENTA, J. *Učíme (se) komunikovat (na pomoc osobnostní a sociální výchově ve školách)*. Kladno : AISIS 2005
- VALENTA, J. *Učit se být*. 2. vyd. Praha – Kladno : STROM – AISIS 2003
- VALENTA, J. *Manuál k tréninku řeči lidského těla (didaktika neverbální komunikace)*. Kladno: AISIS 2004
-

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

- **Osobnostní rozvoj**
- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium
- **Sebepoznání a sebepojetí** – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah ke mně samému; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení
- **Psychohygiena** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládnutí stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění-relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích
- **Kreativita** – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti "dotahovat" nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích

- **Sociální rozvoj**
- **Poznávání lidí** – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy - vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci
- **Kooperace a kompetice** – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládnutí situací soutěže, konkurence

Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí problémy v mezilidských vztazích, zvládnutí učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci
- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne

Jaký by měl rozvoj osobnosti ve výuce být?

- Praktický
 - Propojený se životem
 - Provázející
 - Zacílený
-
- Cíle krátkodobé – rozvoj dovedností
 - Cíle dlouhodobé – rozvoj žádoucího jednání - postojů

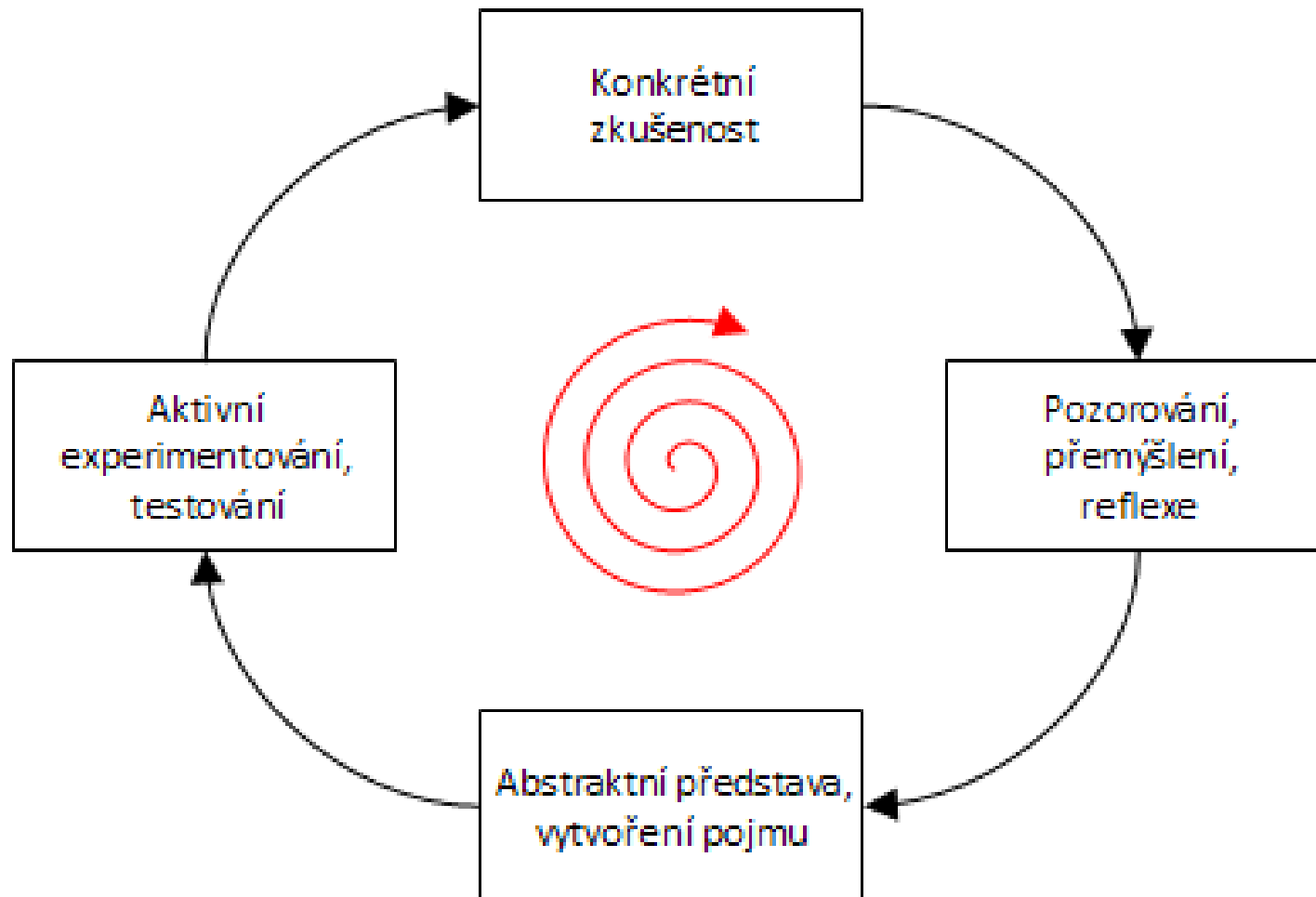
Metody založené na praktických činnostech, aktivitě žáků

- Praktické činnosti, které žák osobně prožívá
- Aktivizační metody (diskuse, kritické myšlení, hraní rolí, didaktické hry).
- Nutnost dodržení **pravidel psychické bezpečnosti** založených na dobrovolnosti ve vztahu k příslušné aktivitě, kdy by žák **neměl být nucen** proti své vůli **k prezentaci** určitých postojů (niterně osobních, které se ho silně emočně dotýkají) souvisejících s příslušnou aktivitou,
- **žák se má sám rozhodnout, co sdělí/nesdělí.**

Problematika prožitkových metod

- Terminologická nejednotnost (výchova zážitkem, prožitkové učení, zážitková výchova,...).
- Snaha o vznik oborou – zážitkové pedagogiky.
- Prožitek
- Zážitek

Kolbův cyklus učení

Prožitkové metody jsou ty,

- *kteřé pracují s **navozováním, rozbořem a reflexí** prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života. **Cíle** takovýchto výchovných procesů mohou být vytyčovány a dosahovány v různorodém prostředí, v rozmanitých sociálních skupinách a **naplňovány nejrůznějšimi metodami**(hrami všech typů, modelovými situacemi, tvořivostními a dramatickými dílnami, besedami a diskusemi, fyzicky i psychicky náročnými výzvoými situacemi, sebepoznávacími i k týmové spolupráci směřujícími aktivitami). Pro zážitkovou pedagogiku je **prožitek** vždy pouhým **prostředkem**, nikoliv cílem.*
- *(Ivo Jirásek - Vymezení pojmu zážitková pedagogika, Gymnasion 1/2004)*

Reflexe při osobnostně sociálním rozvoji

- Důležitá součást prožitkových aktivit.
- Verbalizuje zážitek, zpracovává jej.
- Podává informace druhým, umožňuje vzájemné srovnání.
- Forma ústní, písemná, kombinace obou.

Struktura reflexe

- Popis aktivity,
- popis prožitého (zážitek),
- zpětná vazba od druhých,
- hodnocení,
- transfer,
- zobecnění.

- BLÁHOVÁ, K. *Hry pro tvořivé vyučování*. Praha, 1997.
- CANFIELD, J ; SICCONI, F. *F.: Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře*. Praha, 1998.
- SILBERMAN, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha, 1997.
- MACHKOVÁ, E. *Metodika dramatické výchovy*. Praha, 1992.
- PORTMANNOVÁ,, R ; SCHNEIDEROVÁ, E. *Hry zaměřené na zvýšení koncentra-ce a uvolnění*. Praha, 1995.
- www.odyssea.cz

Konkretizace metodických postupů pro realizaci osobnostního a sociálního rozvoje

- Na počátek vhodná realizace ledolamek (icebreaker), rozehřívacích aktivit (energizery)
- Kdybys byl...
- Přetržitý řetěz
- Místa si vymění

1. Jméno

Zvíře

.....

Charakteristika

.....

2. Jméno

Barva

.....

Charakteristika

.....

3. Jméno

Píseň

.....

Charakteristika

.....

4. Jméno

Umění

.....

Charakteristika

.....

5. Jméno

Místnost

.....

Charakteristika

.....

6. Jméno

Jídlo

.....

Charakteristika

.....

7. Jméno

Automobil

.....

Charakteristika

.....

8. Jméno

Slavná osoba

.....

Charakteristika

.....

9. Jméno

Historická postava

.....

Charakteristika

.....

10. Jméno

Smyšlená postava

.....

Charakteristika

.....

11. Jméno

Dopis v láhvi

.....

Charakteristika

.....

12. Jméno

Část těla

.....

Charakteristika

.....

Rozvoj sebepoznání a sebepojetí, seberegulace, psychohygienu

- Motýl
- Vizitky – erby
- JMÉNO
- Kolečko pozitivních zpráv
- Pocitová pantomia, JÁ pantomima
- Akční antistresový plán
- Protokol sebeovládání

Sociální a morální rozvoj

- Místo po mé pravici je volné
- Jednosměrná komunikace
- Čas příběhů/pohádek
- „Ostrov“
- Žebříčky hodnot
- Morální dilemata
- „Zloděj“

